

una fruizione particolare, riservata ai pochi non ungheresi che possono leggere il romanzo in lingua originale; una fruizione stravolta, non necessariamente in senso negativo, dai vagabondaggi intertestuali di una mente forgiata dalla comparatistica e di un'attività professionale che presume di poter conoscere le motivazioni storico-culturali della genesi del romanzo di Molnár e dei suoi probabili epigoni. Mi si concedano, allora, alcuni accostamenti e riferimenti che, chissà, forse a qualcuno potranno risultare anche utili. A ben vedere, la solitudine malinconica del "generale" Boka non è poi così lontana dallo "spleen" di quel Balázs Hübele la cui parodistica ironia in "A délibábok hőse" (L'eroe dei miraggi, 1872) di László Arany rappresenta tutte le delusioni e tutti gli sconfitti dell'idea risorgimentale ungherese, né l'Üllői út di Molnár può essere molto diversa dalla Üllői út di Kálmán Mikszáth e in generale la Pest di Molnár non si discosta molto da quella di Sándor Bródy o di Zoltán Ambrus. Se Boka e Áts richiamano – non importa se per affinità o per contrasto – il Péter Jó di "Kocsik szeptemberben" (1937, trad. it.: Partenze settembre, Milano 1943) di László Németh, ma anche il coraggioso ed inquieto protagonista di "Ábel a rengetegben" (1932, trad. it.: Abele, cervello fino, Milano 1941) di Áron Tamási; se l'idea di spazio offerta dalla via Pál rimanda ai luoghi sconfinati della pianura ungherese o dei rilievi transilvani celebrati nei due romanzi appena citati; se la simbologia che emana da Nemecsek è metafora continuata delle gesta compiute nei tanti luoghi sacri alla storia e alla geografia d'Ungheria; se tutto ciò è almeno in parte vero, allora il romanzo di Molnár, prima di appartenere alla letteratura universale, compete prima di tutto a quella ungherese. Bella scoperta! – si dirà. Non so se è una "scoperta", ma un'indicazione filologica lo è certamente. E non tanto e non solo per le scame referenze intertestuali sopra avanzate, quanto piuttosto per la dignità, l'umanità, il senso dell'onore, il valore delle piccole grandi cose solo apparentemente insignificanti, per tutto ciò insomma che costituisce un reticolo tematico tutt'altro che insignificante e che, celebrato continuamente e costantemente, rende unica ed irripetibile tanta letteratura ungherese.

Amedeo Di Francesco

meg –, hogy a regényt az eredeti nyelven tudta olvasni. Torzult élvezet ez, nem feltétlenül a szó negatív értelmében: a szakmaiságtól és a nyelvi összehasonlító ismeretektől átítatott agy bolyongása ez a szövegek között, olyasvalaké, aki feltételezi magáról, hogy érti a Molnár-regényt, illetve a lehetséges epigomművek születésének társadalmi-kulturális gyökereit. Engedjenek meg tehát nekem néhány olyan megállapítást, hivatkozást, amely – ki tudja – talán valaki számára még hasznos is lehet. Ha jól megnézzük, Boka „táborok” melankólikus magányossága nincs is olyan távol Hübele Balázs „spleen”-jétől, attól a parodisztikus iróniától, mellyel Arany László „A délibábok hőse” című művében leírja a magyar reformkort követő csalódásokat, a reformkori eszmék totális vereségét. De Molnár Üllői útja sem sokban különbözik Mikszáth Kálmán Üllői útjától és, általában, a Molnár által leírt Pest nincs túl távol Bródy Sándorétól, vagy Ambrus Zoltánétól. Ha Boka és Ács alakja – nem érdekes, hogy hasonlóságukban, vagy ellentéteségükben – felidézik Németh

László „Kocsik szeptemberben” kötetének alakját, Jó Pétert (1937, olasz fordításban: Partenze settembre, Milano 1943), vagy Tamási Áron nyughatatlan hőseit az „Ábel a rengetegben” című kötetből (1932, olasz fordításban: Abele, cervello fino, milano, 1941); ha a Pál utca által kínált tényleges magyar alföld végtelen kiterjedésű pusztaságára és az éppen említett két regényben megidézt erdélyi hegyekre is utal; ha a Nemecsek figurája által kínált szimbolika nem más is, mint a magyar nemzet hőstetteinek metaforája, mely tettek Magyarország történelmileg, és földrajzilag annyi szent helyéhez kapcsolódnak; és – ha mindez legalább részben igaz –, akkor Molnár regénye elsősorban saját, hazai „versenyházaival” mérkőzik, mielőtt az egyetemes irodalom részévé válna. Gyönyörű felfedezés! – biztos, azt fogják mondani. Nem tudom, hogy ez „felfedezés”-e, de bizonyosan egyfajta filológiai, nyelvészeti következtetés. Nem kizárólag a fent, csak hézagosan kifejtett szöveg-összehasonlítások miatt, hanem elsősorban azért, mert a méltóság, az emberség, a tisztelt, a csak látszólag jelentéktelen kisebb és nagyobb dolgok megbecsülése, vagyis mindaz, ami a témaaválasztás egyáltalán nem jelentéktelen háloját alkotja, folytonosan jelen, van és felmagasztosul a magyar irodalomban, egyszerűvé és megismételhetetlenné téve azt.

Amedeo Di Francesco

Ferenc Molnár's novel *The Boys of Pál Street* is universal in scope, conveying as it does the experiences and emotions of virtually all adolescents, albeit with variations. But the novel, like many other Hungarian novels written before World War II, is distinctly and particularly Hungarian as well, not least because of its setting in Budapest.